

El Museu Diocesà i Comarcal de Solsona (4)

per ROSA SERRA i ROTÉS

Continuant amb la relació de materials arqueològics conservats al Museu de Solsona tractarem el tema dels poblaments ibèrics i més concretament dels materials conservats i exposats al Museu procedents del poblat ibèric de Sant Miquel de Sorba (Montmajor).

El poblament ibèric té prou manifestacions a la nostra comarca, concretament al Baix Berguedà, i també a les comarques veïnes del Solsonès i del Bages, com per poder afirmar que aquesta zona de l'interior de Catalunya era plenament iberitzada al segle IV a C.¹

El poblat de Sant Miquel de Sorba és molt important per constatar aquest fet i també per demostrar la pervivència del poblament antic des del Neolític² fins a l'època medieval.³ L'any 888 el comte Guifré donava al Monestir de Santa Maria de Ripoll el lloc de Sorba ("Suburbano") amb l'església de Santa Maria i altres esglésies.

El poblat de Sant Miquel de Sorba

Es troba situat al voltant de l'església romànica de Sant Miquel de Sorba, dalt d'un petit turó de 600 m d'alçada al peu de l'Aiguadora; el poblat ocupava un espai planer de 98x23 m en una petita elevació on després fou construïda la capella de Sant Miquel.

No es varen trobar restes arquitectòniques durant l'excavació realitzada per mossèn Joan Serra Vilaró els anys 1920 i 1921; l'excavació va començar després que Mn. Serra Vilaró analitzés les restes de ceràmica trobades al pendent del tu-

ró de Sant Miquel. La Memòria es va publicar l'any 1922.⁴

Tot el material es va trobar dins de 183 sitges, majoritàriament circulars però també amb alguns exemples d'ovalades i quadrangulars; algunes són comunicades entre si. No hi ha restes dels habitatges que es devien construir sobre mateix de les sitges; tampoc no es conserven vestigis de la muralla que amb tota seguretat envoltava el recinte del poblat. Aquestes muralles es construïen més que per defensar-se de possibles atacs bèl·lics, per a protegir-se (persones i ramats) de l'atac de llops i dels robatoris dels poblats veïns.

Si comparem Sorba amb els poblats veïns de Castellvell (Solsona) i Anseresa (Olius), i també amb la resta de poblats ibèrics de Catalunya, força més ben conservats i amurallats, la singularitat de Sorba rau en la utilització constant de les sitges durant tot el temps en què el poblat fou habitat. La resta de poblats ibèrics varen abandonar les sitges després del segle IV a C, quan varen transformar els seus cultius introduint, a més dels ja coneguts cereals, la vinya i l'olivera.⁵

Per les restes trobades a Sorba cal pensar en tres etapes diferents, però contínues en el temps:

R. VILADÉS

Les excavacions al poblat de Sant Miquel de Sorba van ser dirigides per Mn. Joan Serra Vilaró durant els anys 1920-1921.

R. VILADÉS

Eines d'os treballades, probablement del S. V a.C.

R. VILADÉS

Vasos de ceràmica de torn de l'època Ibèrica.

1. Poblament protohistòric (segles VI-IV a C.),

que representa la continuïtat del poblament des del Bronze Final. El poblament devia ésser habitat amb tota seguretat el segle V a C. i tenia una activitat econòmica basada en la caça, la ramaderia i el conreu de cereals que conservaven les sitges.

D'aquesta primera època són les senzilles eines de pedra (ganivet de sílex), d'os (mànecs, objectes tallants, etc.) i diferents objectes de metall: pics i claus de ferro, pesos de plom, i una campana i una sivella de cinturó de bronze (vegeu la il·lustració).

També es varen trobar restes faunístiques com banyes de cérvol, dents de bovins, una dent de porc senglar i diversos mol·luscs, concretament *pondus*; els *pondus* trobats (mol·lusc utilitzat per a l'artesanía tèxtil) són decorats simplement i les fusaioles d'argila certifiquen la utilització de tècniques de filat i teixit manuals.

El conjunt més important el formen però les restes de ceràmica d'argila cuita feta a mà, molt semblants a les trobades al poblament de Sant Pau de Pinós, a Merlès,⁶ catalogada com a Bronze Final o començaments de l'època Hallstàtica. Són exemples amb pobres decoracions (impressions cardials, zigzagues, etc.) amb les parets llises, de ceràmica d'ús domèstic (olles, vasos, plats, etc.).

També exemples de ceràmica de torn (d'argila cuita, molt semblants a les trobades al poblament veí d'Anseresa (Olius).

2. Poblament Iberitzat (segles III-II a C.)

És l'època de màxim esplendor del poblament segons Mn. Serra Vilaró i Antoni Llorens;⁷ d'aquesta època correspon la joia d'Or, que malauradament desaparegué del Museu l'any 1936, i les restes de ceràmica ibèrica més interessants amb una gran varietat de peces, totes d'ús domèstic i que probablement procedien de forns propers a Sorba.

Són molt interessants els vasos ceràmics del model *Kalathos* (recipient per a grans) que per la qualitat de l'argila i els motius ornamentals semblen procedir del Forn de Fontcaldas (Valls), un dels forns ibèrics més importants de Catalunya i més ben estudiats. Són exemples de ceràmica típica del moment anterior a la invasió romana.

S'inclouen dins aquesta periodització un grup important d'objectes d'oci i de divertiments; es tracta concretament de joguines fetes amb argila que imiten la ceràmica d'ús domèstic.

Al poblament de Sorba es varen trobar fragments de Ceràmica de Vernís Negre d'importació.⁸ A partir del segle V a C. els poblaments ibèrics de la costa mediterrània de Catalunya comencen a rebre ceràmica d'importació que els ofereixen els Emporitans; més tard arriba als poblaments de l'interior de Catalunya, però a partir del segle III a C. continuaran important aquesta ceràmica de taula i l'obtindran dels forns locals que la imiten. Joan Maluquer de Motes ens diu que "el volum d'aquestes ceràmiques es tan extraordinari en els poblaments ibèrics que podem as-

segurar que tots els ibers catalans menjaven ja, a partir del segle III a C., amb ceràmica italiana o fabricada a Catalunya en llocs com Roses seguint la mateixa tradició tècnica."⁹

Malauradament a Sorba només hi ha fragments i mossèn Serra Vilaró va poder-ne reconstruir un vas parcialment.

3. Sota el domini de Roma (segles II-I a C.)

es va mantenir el poblament a Sorba. Segons la hipòtesi de Mn. Serra Vilaró sembla que els romans varen saquejar i cremar el poblament. D'aquesta destrucció en són testimonis les restes abundants de cendres i carbons i les quatre bales o ganglles de plom que es varen trobar en el curs de l'excavació; la destrucció sembla que fou obra del cònsul Ponci Cató, l'any 194 a C., durant les campanyes de pacificació i de sotmetiment contra Bergistans i Lacetans; en aquesta mateixa campanya sembla també que va destruir el poblament de Castellvell (Solsona).

L'adient situació del poblament de Sorba deuria aconsellar als romans recuperar el lloc; es varen tancar les sitges i es va edificar sobre (restes de murs). De totes maneres és sota el domini de Roma que la cultura ibèrica del Solsonès, i per proximitat geogràfica Sorba, arriba a la seva plenitud; és el moment de l'art figuratiu representat per la troballa d'unes plaques ceràmiques amb figuració humana, totalment decoratives; també de l'ús generalitzat de la moneda.¹⁰ A Sorba s'han trobat 9 monedes ibèriques del

tipus as i més concretament de la sèrie semiuncial, molt freqüent a la fi del segle II a C.; presenten la figuració de caps humans a l'anvers i genets i inscripcions al revers.

D'aquesta època són també les restes de ceràmica romana Sigil·lata, un ungüentari, llànties, restes variats d'eines de ferro (claus, ganivets, aixades, destrals, podals, tenalles, punyals, falç, etc.) moltes d'elles difícils d'identificar.¹¹

Fragments d'un capitell i una base d'una columna, fragments de teules, restes d'estucs ornamentals de calç i decorats amb motius geomètrics de colors vermells i grocs, són clares evidències de la presència romana al poblat de Sant Miquel de Sorba, presència relativament curta car sembla ser que el lloc fou definitivament abandonat a finals del segle I a C.

R. VILADÉS

Plaques ceràmiques amb figuració humana S. II-I a.C. St. Miquel de Sorba (Montmajor).

SERRA VILARÓ, Joan; *Poblado Ibérico de San Miquel de Sorba. Memoria de las Excavaciones realizadas en 1920-1921*, a «Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades», núm. 44. Madrid, 1922.

5. MALUQUER DE MOTES, Joan; *Prehistòria i Edat Antiga (fins al s. III)*, a «Història de Catalunya», vol. I, Barcelona, Edicions 62, 1987, pàgs. 249.

6. SERRA VILARÓ, J.; *Poblado Ibérico de San Miquel...* pàg. 8.

XANDRI, J.; *El Museu Diocesà i Comarcal de Solsona (3)*, a *L'EROL*, núm. 19, Berga, Primavera de 1987, pàgs. 47-48.

7. LLORENS SOLÉ, Antoni; *Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya*, vol. 1, Lleida, 1986, pàg. 66.

8. SANMARTÍ-GRECO, E.; *Breu aproximació a la Ceràmica de Vernís Negre del poblat de Sant Miquel de Sorba*, a «Gipsela» I, Girona, 1976, pàgs. 125-127.

9. MALUQUER DE MOTES, J.; *Prehistòria...* pàgs. 269-270).

10. *Guia del Museu Diocesà i Comarcal de Solsona. I. Arqueologia i Art Romànic*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1983.

11. SANAHUJA, M. Encarna; *Instrumental de hierro agrícola de la época ibero-romana en Cataluña*, a «Pyrennae», núm. 7, Barcelona, 1972, pàgs. 61-110, i més concretament de Sorba, pàgs. 70 i 98 i les figs. 23.1.

NOTES

1. SÁNCHEZ CAMPOY, Eduard; *L'assentament ibèric rural de Can Bonell. a la riera de Merlès*, a *L'EROL*, núm. 19, Berga, Primavera de 1987, pàgs. 37-39.

2. XANDRI, Joana; *El Museu Diocesà i Comarcal de Solsona (1)*, a *L'EROL*, núm. 17, Berga, Estiu de 1986, pàgs. 46-48.

3. SERRA ROTÉS, Rosa; *El Marc Històric*, a «Catalunya Romànica», vol. XII. El Berguedà. Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1985, pàg. 27.

Rosa Serra i Rotés.

PLANA informàtica

ctra. st. fruitós, 32, 1.er, 1.º - telf. 821 19 04 - berga

INSTAL·LACIÓ D'ORDINADORS I PROGRAMACIÓ.
CENTRE DE CÀLCUL. FORMACIÓ.

Distribuidors de

Unidad de Servicios Informáticos.

LOGIC CONTROL®